

ПЕРСПЕКТИВИ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Яворська Т. І., д. е. н., професор,
Таврійський державний агротехнологічний університет

Формування ринкової системи господарювання в Україні вимагає нових підходів до економічних процесів, пов'язаних із підвищенням підприємницької активності у всіх сферах. За визначенням П. Самуельсона: “Люди завжди прагнуть розпочати власну справу. Вони сподіваються, що їхня справа виявиться успішною. Якщо навіть їм не пощастить заробити більше кількох тисяч доларів на рік, все ж є щось привабливе у можливості будувати власні плани та виконувати різні завдання, до щоденного розв'язання яких дрібний підприємець схильний”.

Згідно з Господарським кодексом України, підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Підприємництво у нашій державі може здійснюватися у будь-яких організаційних формах: одноосібне володіння, партнерство (товариство з обмеженою відповідальністю, повне товариство, товариство з додатковою відповідальністю, командитне товариство) та акціонерні підприємства (корпорації), холдинги, різного роду об'єднання.

В аграрному виробництві крім виділених організаційних форм підприємництва офіційно задекларовані приватні підприємства, фермерські господарства, виробничі кооперативи. Проте аграрний устрій України крім юридичних осіб — сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм (у тому числі агрохолдингів) та фермерських господарств представлений ще фізичними особами — господарствами населення, серед яких найвагоміша частиною є особисті селянські господарства (ОСГ). Категорія останніх не віднесена до підприємницької діяльності, хоча четверта частина здійснює її постійно не маючи офіційного статусу.

В Україні виробників сільгосппродукції поділено на дві категорії: юридичних осіб (товаровиробників) — 13 тис. сільськогосподарських підприємств і 39 тис. фермерських господарств, а також фізичних осіб — 4,1 млн особистих селянських господарств (ОСГ). Останнім часом на законодавчому рівні є спроба закріпити діяльність особистих селянських господарств як підприємницьку через створення сімейних фермерських господарств. Створення сприятливих умов для функціонування сімейних фермерських господарств,

особливо на базі особистого селянського господарства товарного спрямування, в Україні важливе для подолання занепаду села, впорядкування організаційної структури сільського господарства яка б забезпечила різноманітність форм власності, систем землеробства, ландшафтів, культури і традицій, більш відповідальне управління природними ресурсами, економічні можливості для сільських жителів, збереження традицій, передачі від покоління до покоління знань, навиків і досвіду ведення сільського господарства тощо.

У науковій літературі виділено особливі критерії ідентифікації сімейної ферми, а саме:

- власником ферми є одна особа або сім'я (як один власник);
- управління і виробничий процес здійснюються в основному самим фермером та його сім'єю;
- тісна інтеграція між домашнім господарством і бізнесом;
- функція контролю повинна належати фермеру;
- сімейні ферми мають одержувати більшу частину своїх доходів від сільського господарства.

Використовуючи наведену ідентифікацію у 2016 році прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств». Одним із важливих складових даного закону є пропозиція оформляти організацію і діяльність селянських фермерських господарств без створення юридичної особи шляхом їх реєстрації як фізичних осіб — підприємців. Проте останнє істотно збільшить податкове навантаження особистих селянських господарств, особливо якщо вони займаються виробництвом тваринницької продукції чи вирощуванням трудомістких сільськогосподарських культур. Також важливе значення має зручність і прозорість виконання процедур, пов'язаних зі зміною статусу, та чітке бачення власниками напрямів державної підтримки новостворених господарств.

Для заохочення особистих селянських господарств товарного спрямування до створення сімейних фермерських господарств, крім відповідного закону, треба акцентувати увагу на впровадженні програм підтримки особистих селянських господарств, не висуваючи вимоги набуття статусу сімейного фермерського господарства як умови одержання цієї підтримки. Також необхідне забезпечення представництва інтересів особистих селянських господарств - потенційних сімейних фермерів в органах виконавчої влади та різних громадських об'єднаннях.